

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผลโดยสรุปดังนี้

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการฝึก
3. เพื่อศึกษาตรวจสอบประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีคะแนนเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ
2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีคะแนนเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ
3. การใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา ส402 สังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนที่เป็นประชากรในการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) คือ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 และ 4/7 โดยผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างห้องเรียนอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 11 คาบ คาบละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์

3. แบบแผนการทดลอง ใช้รูปแบบที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบบสุ่มและมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (The Pretest-Posttest Control Group Design)

4. การดำเนินการทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

1) ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย หนังสือ ตำรา หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการควบคุมตัวแปรในงานวิจัย เป็นต้น

2) ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้สร้างและจัดรูปแบบการฝึกทักษะตามเนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในรายวิชา ส402 สังคมศึกษา และสอดคล้องตามลักษณะการสอนตามหลักสูตรที่ใช้ของโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแผนการฝึกทักษะได้ 3 แผนโดยแบ่งตามลักษณะเนื้อหาในบทเรียนคือ (1) แผนการฝึกทักษะที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายและกฎหมายกับชีวิตประจำวัน (2) แผนการฝึกทักษะที่ 2 หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย (3) แผนการฝึกทักษะที่ 3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติในการที่พลเมืองไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และมาตรการที่จะให้พลเมืองปฏิบัติตามกฎหมาย

ในการทดลองผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

(1) กลุ่มทดลอง ครูผู้สอนใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการดำเนินการฝึกทักษะที่มี 7 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ครูนำเข้าสู่เนื้อหาทั่วไป เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนเบื้องต้น และจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในบทเรียน

ขั้นที่ 2 นักเรียนนำเสนอปัญหาความขัดแย้งทางสังคม เกี่ยวข้องกับกฎหมายในเนื้อหาบทเรียน โดยการอ่านหรือเล่าเรื่องราวที่ประสบพบเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้ง และสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้นว่าเกี่ยวข้องกับใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร

ขั้นที่ 3 ระบุปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งเคราะห์ข้อเท็จจริง ที่เกิดความขัดแย้งโดยระบุค่านิยมของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้ง และซักถามแบบโซเครติส และอภิปราย ร่วมกัน

ขั้นที่ 4 ระบุจุดยืนของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการชี้แจงเหตุผลที่ สนับสนุนจุดยืน และแยกกลุ่มเป็น 2 ฝ่าย มีฝ่ายเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในปัญหา

ขั้นที่ 5 ทบทวนปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับแต่ละฝ่ายจะปรึกษาหารือถึงเหตุผลของความขัดแย้งทั้งทางบวกและทางลบ โดยทั้งสองฝ่ายจะต้องแสดงเหตุผลให้อีก ฝ่ายรับทราบโดยการเจรจาต่อรองกัน และครูให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่กำหนดในปัจจุบัน

ขั้นที่ 6 ทบทวนจุดยืนของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้ง ที่เกี่ยวข้องกับการชี้แจงเหตุผลและ ซักถามภายหลังรับทราบข้อมูลจากครูและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลดีผลเสียที่เกิดขึ้น ภายหลังการตัดสินใจ และมีการแยกขนาดของกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มีการเปลี่ยนแปลง อย่างไร

ขั้นที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่เกี่ยวข้องกับการที่นักเรียนสรุปเหตุผลร่วมกันบนพื้นฐาน ประชาธิปไตย และการแสดงแนวทางยุติปัญหาข้อขัดแย้งทางสังคม

(2) กลุ่มควบคุม ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนตามปกติที่มี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ครูนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นที่ 2 ครูอธิบาย บรรยาย เปรียบเทียบ แนวคิด กฎหมาย การยกตัวอย่าง โดยให้ นักเรียนศึกษาจากหนังสือแบบเรียน

ขั้นที่ 3 ครูใช้วิธีการบรรยายและสรุปตามเนื้อหาในบทเรียน

3) ระยะเวลาหลังการทดลอง เมื่อทำการทดลองครบ 11 คาบแล้ว ผู้วิจัยทำการวัดเชาวน์ ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายพร้อมกันทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดย ทดสอบหลังการสิ้นสุดการทดลองในแต่ละแผน โดยให้ทำแบบทดสอบปรนัย 10 ข้อ และอัตนัย 1 ข้อ เมื่อจบแต่ละแผน และทดสอบหลังการสิ้นสุดการทดลองทั้ง 3 แผน โดยให้ทำแบบทดสอบ ปรนัย 50 ข้อ และอัตนัย 3 ข้อ (3 เหตุการณ์) และทำรายงานแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิด จากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน โดยทำลงในกระดาษโปสเตอร์ขนาด A4

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1) แผนการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์

2) แบบวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยเพื่อวัดตัวแปรตาม 4 ข้อ แบบทดสอบเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย ซึ่งแบ่งเป็นแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ความ

เข้าใจกฎหมาย แบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาทางสังคม และแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานเดี่ยว (Individual practices) และการทำงานกลุ่ม (Group practices)

3) แบบประเมินประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อผลการสอน แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและจำเป็นของกฎหมาย และแบบทดสอบแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทำการทดสอบความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายก่อนและหลังจากได้รับการฝึกทักษะในแต่ละแผนการฝึกทักษะ โดยแบบทดสอบปรนัยก่อนและหลังเรียนแต่ละแผน และแบบทดสอบอัตนัยก่อนและหลังเรียนแต่ละแผน

2) ทำการทดสอบเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายก่อนและหลังจากได้รับการฝึกทักษะทั้ง 3 แผน โดยแบบทดสอบปรนัยก่อนและหลังฝึกทักษะทั้ง 3 แผน และแบบทดสอบอัตนัยก่อนและหลังฝึกทักษะทั้ง 3 แผน

3) เก็บรวบรวมผลการทำงานจากใบงานรายบุคคล และใบงานกลุ่ม

4) ประเมินผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการฝึกทักษะ

5) เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากนักเรียน

6) ประเมินประสิทธิภาพการสอนและสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียนและครูผู้สอน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS/for Window 10.0) ในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลก่อน และหลังการทดลองที่ทำการฝึกทักษะ ซึ่งนำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบ ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีค่าสถิติที่เกี่ยวข้องคือค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของคะแนนด้วยค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายที่ได้รับการฝึกทักษะระหว่างนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบผลการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายระหว่างก่อนและหลังการฝึกทักษะ

2) วิเคราะห์ข้อมูลเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายตามตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร คือ ความรู้เข้าใจด้านกฎหมาย การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม และพฤติกรรม โดยมีค่าสถิติที่เกี่ยวข้องคือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของคะแนน

ด้วยค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบในแต่ละตัวแปรที่ได้รับการฝึกทักษะระหว่างนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบผลการพัฒนาในแต่ละตัวแปรระหว่างก่อนและหลังการฝึกทักษะ

3) วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม มีดังนี้ (1) การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อผลการสอน (2) การประเมินความคิดเห็นก่อนและหลังเรียนเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายของนักเรียน (3) แบบทดสอบรายงานแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน โดยรายงานในกระดาษโปสเตอร์ขนาด A4 โดยมีค่าสถิติที่เกี่ยวข้องคือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของคะแนนด้วยค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

5.1 สรุปผลการวิจัย

1) ผลการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แบ่งผลการพิจารณาเป็น 2 วิธีดังนี้

(1) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ผลของคะแนนและผลการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนในระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองโดยแบ่งการพิจารณาตามตัวแปรคือ

ตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหากฎหมาย ผลคะแนนของค่าเฉลี่ยในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง และผลการพัฒนาของค่าเฉลี่ยในการทดสอบ มีค่าร้อยละ 30.40

ตัวแปรด้านการแก้ปัญหาทางสังคม ผลคะแนนของค่าเฉลี่ยในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองและผลการพัฒนาของค่าเฉลี่ยในการทดสอบ มีค่าร้อยละ 24.22

ตัวแปรด้านพฤติกรรม ผลคะแนนของค่าเฉลี่ยในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง และผลการพัฒนาของค่าเฉลี่ยในการทดสอบ มีค่าร้อยละ 23.77

2) การเปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกตามรูปแบบที่สร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการฝึก โดยแบ่งการพิจารณาเป็น 3 วิธีดังนี้

(1) ผลของคะแนนและผลการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนและหลังการทดลอง โดยผลคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มทดลองจะสูงกว่ากลุ่มควบคุม และค่าการพัฒนาของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองจะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

(2) ผลการเปรียบเทียบเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าที พบว่าคะแนนเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

(3) ผลการเปรียบเทียบเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบ่งตามตัวแปรคือ ตัวแปรที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะหลังการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรที่ 2 การแก้ปัญหาทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในระยะหลังการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรที่ 3 พฤติกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในระยะหลังการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ในการวิเคราะห์ประสิทธิผลนั้นต้องพิจารณาถึงผลของการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายประกอบกับประสิทธิผลที่วัดจากแบบประเมิน โดยแบ่งได้ดังนี้

3.1) ผลการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม และพฤติกรรม ซึ่งจากการวิจัยพบว่ารูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สามารถพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนที่ประกอบด้วยทั้ง 3 ตัวแปรคือ ความรู้ความเข้าใจ การแก้ปัญหาทางสังคม และพฤติกรรมได้โดยนักเรียนกลุ่มทดลองจะมีค่าคะแนนที่เพิ่มสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังได้นำเสนอผลการวิจัยในข้อ 1) และ 2) ดังกล่าวข้างต้น

3.2) การวัดประสิทธิผลจากแบบประเมิน แบ่งวิธีพิจารณาเป็น 3 วิธีดังนี้

(1) ประสิทธิผลที่วัดจากแบบสอบถามและประเมินความคิดเห็นแบบปลายเปิด เป็นการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อผลการสอน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีความคิดเห็นเกี่ยว

กับความพึงพอใจต่อการสอนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนมีความพอใจ ถ้าเปรียบเทียบการประเมินความพึงพอใจต่อการสอนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ประเมินความคิดเห็นก่อนและหลังเรียนเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมาย พบว่ากลุ่มทดลองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มควบคุมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายในระยะก่อนการทดลองไม่แตกต่างกับระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่ในระยะหลังการทดลอง พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองเห็นว่ากฎหมายมีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมเห็นว่ากฎหมายมีความสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่ามีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

(3) ประสิทธิภาพที่วัดจากแบบทดสอบรายงานแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน ในการทดสอบจากการเขียนรายงานแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองแสดงความคิดเห็นได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และเมื่อเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประเมินประสิทธิผลการสอนจากความคิดเห็นของครูผู้สอนและหัวหน้าหมวดสังคมศึกษา พบว่าครูมีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการสอนตามปกติมีความเหมาะสม ส่วนความคิดเห็นการเรียนการสอนนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง และผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มทดลอง โดยแบ่งเป็น 2 แนวทางในการพิจารณา คือ แนวทางที่ 1 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนปลายเปิด พบว่านักเรียนทุกคนเห็นว่าครูผู้สอนอธิบายให้เข้าใจได้ดี ทำให้เข้าใจในเนื้อหา มีปัญหาสามารถได้ถามได้ มีการซักถามได้ดี มีความสุขกับการเรียนการสอน มีความสนใจในการเรียนกฎหมายมากขึ้น มีเทคนิค และอุปกรณ์ต่าง ๆ ดี มีคุณภาพ มีการยกตัวอย่าง กรณีศึกษาที่ดีมากทำให้นักเรียนเข้าใจถึงเนื้อหา และนักเรียน

ทุกคนตอบว่าไม่มีปัญหา หรือข้อสงสัยจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม และทำให้นักเรียนทำงานร่วมกัน และใช้ความคิดเห็นทั้งกลุ่มได้ดี สามารถคิดเอง เรียนเองได้ดี การเรียนการสอนตรงตามเนื้อหา มีการยกตัวอย่างกรณีศึกษาอย่างชัดเจน และน่าสนใจ ส่วนการนำความรู้นำไปใช้ในอนาคต พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าสามารถนำกฎหมายที่ได้รับการฝึกทักษะครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเช่นกรณีศึกษาในการฝึกทักษะในแต่ละแบบฝึกทักษะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทันที และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใกล้ตัว นอกจากนี้ทำให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดมากขึ้น เพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจ ทำให้คิดเป็น วิเคราะห์เป็น ทำให้เข้าใจถึงปัญหาของสังคม ทำให้แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ถูกต้องในสังคม และเข้าใจในหลักการของการใช้ประโยชน์ของการทำงานร่วมกันอย่างการอภิปรายร่วมกัน แล้วมีแนวทางยุติร่วมกันที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดความขัดแย้ง แนวทางที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนแบบมีระบบ พบว่าระยะแรกที่ได้รับการฝึกทักษะ ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ยาก เป็นสิ่งแปลกใหม่ และต้องทำความเข้าใจใช้ความคิดระหว่างเพื่อน ผู้เรียนยังลังเลใจในความคิดเห็นว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง แต่ก็รู้สึกว่าการใช้แผนการฝึกทักษะเป็นแผนการฝึกทักษะที่น่าสนใจ และน่าจะดีต่อตนเอง เป็นวิธีหนึ่งที่เป็นประโยชน์สมควรแก่การใช้ความพยายามในการเรียนและได้รับคำแนะนำจากครู น่าจะทำให้เข้าใจอย่างรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ และได้แสดงความคิดเห็นมีการอภิปรายร่วมกัน ตลอดจนมีการปรับปรุงผลงานกลุ่มร่วมกัน ทั้งของตนเองกับผู้อื่น แต่ในระยะหลังจากได้รับการฝึกทักษะในการเรียนการสอนแล้วทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ทำให้บรรลุการใช้แผนการฝึกทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหากฎหมายมากยิ่งขึ้น มีความถูกต้องที่จะสามารถแก้ปัญหาทางสังคมได้ และสามารถที่จะมีพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนเองให้ถูกต้องตามกฎหมาย

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์จะเพิ่มประสิทธิผลต่อการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติ ความพึงพอใจของนักเรียนและครูต่อกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบ และยังมีผลต่อความคิดเห็นของนักเรียนต่อความสำคัญจำเป็นของกฎหมาย ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 แนวทางดังนี้

5.2.1 การอภิปรายผลของกระบวนการใช้รูปแบบการฝึกทักษะ แบ่งได้ 3 ตอนดังนี้

1) การอภิปรายผลการดำเนินงานในการใช้รูปแบบการฝึก แบ่งได้ 3 ด้านคือ

(1) ด้านตัวครู ครูผู้สอนดำเนินการสอนตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือครูเพื่อนำไปสู่ความรู้ในการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติ โดยครูต้องมีความเข้าใจอย่าง

กระจ่างในแต่ละขั้นตอนในการฝึก ตลอดจนการจัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อการสอนให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผนการฝึก และคู่มือครู และต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับความเห็นของซันด์และโทรว์เบริดจ์ (Sund and Throwbridge, 1973:199-200 อ้างใน พิมพันธ์ เตชะคุปต์, 2530:182) ที่ให้หลักการว่า การให้ความรู้ในเชิงปฏิบัตินั้นต้องตามด้วยการอภิปรายโดยให้มีการบรรยายน้อยที่สุด โดยในช่วงที่นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดควรเป็นในช่วงการซักถาม เพื่อจะได้ข้อดีและข้อเสียซึ่งกันและกัน และเป็นช่วงที่ครูผู้สอนควรปฏิบัติและให้ความสนใจเป็นพิเศษ

(2) ด้านตัวนักเรียน ในระยะแรก นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็น ลักษณะของนักเรียนบางคนไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าซักถาม ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนในการตอบคำถาม ตลอดจนไม่กล้าแสดงเหตุผลที่ขัดแย้งในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับเหตุผลของผู้อื่น จึงมีลักษณะคล้ายตามเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งอาจมีสาเหตุจากการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ทำให้เด็กขาดอิสระในด้านการคิดและการกระทำ การสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ให้นักเรียนรู้สึกเป็นกันเอง แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมานักเรียนรู้สึกคุ้นเคยกับการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน สนุกสนานกับการเรียน ครูผู้สอนก็มีส่วนช่วยโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบปัญหาแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก อย่างไม่กลัวตลก นักเรียนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตามรูปแบบการฝึกทักษะดังกล่าว เพราะหากนักเรียนไม่มีความพร้อมในการทดสอบแล้ว เช่น อยู่ในสภาวะเครียด ไม่สนใจ อาจทำให้ข้อมูลที่ได้อาจมีความคลาดเคลื่อนเมื่อนำไปแปลความหมาย

(3) ด้านรูปแบบกิจกรรมการฝึกทักษะ พบว่าการดำเนินกิจกรรมการฝึกทักษะตามขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอนนั้น ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำวิธีสอนหลาย ๆ วิธีมาประยุกต์ ผสมผสาน เพื่อให้ผลการฝึกเกิดผลในการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย เริ่มด้วยครูนำกรณีศึกษาที่เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดมีทางเลือกหลายด้านโดยการตั้งประเด็นคำถามให้นักเรียนฝึกหัดแล้วตอบคำถามลงในใบงานเดี่ยวเป็นรายบุคคล และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในใบงานกลุ่ม เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการในการคิดของผู้เรียนตามค่านิยมของแต่ละบุคคล โดยฝึกให้ผู้เรียนได้คิดแก้ไขปัญหาอย่างอิสระ กล้าแสดงความคิดเห็นทั้งด้านบวกและด้านลบ ตลอดจนผลกระทบในการแก้ไขปัญหาจากกรณีศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ โดยคำตอบไม่มีถูกหรือผิด เด็กจึงมีโอกาสและเสรีภาพทางด้านความคิด การพูด ความสามารถในการถ่ายทอดความคิดของตนออกมาเป็นข้อความและถ้อยคำ นอกจากนี้ในการอภิปรายกันภายในกลุ่ม เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้มีความคิดถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎเกณฑ์ของสังคม ถือเป็นค่านิยมของสังคม ฝึกการทำงานกลุ่ม รู้จักยอมรับเหตุผลของผู้อื่น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายสมร ทองคำ, 2528 ที่ว่า อิทธิพลของ

กลุ่มทำให้ผู้เรียนฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และสมาชิกที่ดีของกลุ่ม รู้จักทำงานเป็นระบบ เสริมสร้างเจตคติในตัวผู้เรียน โดยการสอนที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเอง ลงมือปฏิบัติสามารถสร้างความมั่นใจ กล้าแสดงออก รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้พยายามทำให้ทุกคาบคือ ภายใน 50 นาที จะดำเนินกิจกรรมการฝึกตามขั้นตอนให้ครบทุกขั้นตอน แต่มีบางคาบที่ไม่สามารถทำได้ภายในเวลา 50 นาที หรือ 1 คาบ ก็จำเป็นต้องใช้เวลาเพิ่มเติมบางส่วนในคาบถัดไป เช่น คาบที่ 1 คาบที่ 3 และคาบที่ 7 เพื่อเกิดความเหมาะสมและความต่อเนื่องในเนื้อหาของแต่ละเรื่องของกระบวนการขั้นตอนการฝึกให้เป็นไปตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำหนดให้นักเรียนได้มีเวลาเรียน วิชา ส.402 สังคมศึกษาในกลุ่มวิชาบังคับแกน สัปดาห์ละ 2 คาบ อันเป็นผลดีในแง่ที่ครูสามารถมอบหมายใบงานและกิจกรรมบางอย่างให้นักเรียนทำเป็นการบ้าน อันจะเป็นการทบทวนความรู้ของนักเรียนไปในขณะเดียวกันก่อนถึงเวลาเรียนในคาบต่อไปของแต่ละแผน ซึ่งจะทำให้การดำเนินกิจกรรมการฝึกทักษะในชั้นเรียนสอดคล้องกับเนื้อหาและผู้เรียนไม่เร่งรีบหรือเคร่งเครียดจนเกินไป โดยทำให้การฝึกทักษะเป็นไปอย่างราบรื่นไม่มีผลกระทบต่อความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการฝึกทักษะ ซึ่งส่วนลักษณะการดำเนินการฝึกทักษะมีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาการเปลี่ยนคาบเรียนในแต่ละคาบหรือที่เรียกว่า เดินเรียนเพื่อเปลี่ยนห้องเรียน เนื่องจากโรงเรียนสามเสนวิทยาลัยกำหนดให้นักเรียนต้องสลับเปลี่ยนห้องเรียนในช่วงแต่ละคาบเรียนจึงทำให้นักเรียนห้องอื่นที่มารอหน้าห้องเรียนในขณะที่กลุ่มทดลองได้ดำเนินกิจกรรมการฝึกทักษะในบางคาบซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดหรือควบคุมได้ จากสภาพแวดล้อมดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคต่อสภาพแวดล้อมที่จัดไว้ได้อย่างเหมาะสมที่อาจมีเสียงรบกวนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

2) การอภิปรายผลของขั้นตอนกิจกรรมการฝึกทักษะทั้ง 7 ขั้น

จากการศึกษาในการฝึกทักษะในแต่ละขั้นนั้นสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

(1) ขั้นที่ 1 ครูนำเสนอเข้าสู่บทเรียนในเนื้อหาทั่วไป ในขั้นนี้ครูได้ใช้เอกสารใบความรู้ตามเนื้อหาหลักสูตรวิชาในแผนการฝึกทักษะเป็นเอกสารประกอบในการนำเข้าสู่เนื้อหาทั่วไป ในขั้นนี้จะไม่พบปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากครูผู้สอนได้มีการเตรียมการสอนที่ดีและเข้าใจในการเริ่มต้นเข้าสู่การใช้แผนการฝึกทักษะ ส่วนนักเรียนได้รับทราบเนื้อหาบทเรียนที่ครูนำเสนอเบื้องต้นและเข้าใจจุดมุ่งหมายการเรียนรู้จากครู และได้รับทราบจากเอกสารใบความรู้ที่ประกอบการศึกษาฝึกทักษะ

(2) ขั้นที่ 2 นักเรียนนำเสนอปัญหาความขัดแย้งทางสังคมด้านกฎหมาย ในขั้นนี้จะประสบปัญหาในช่วงแรกที่นักเรียนต้องนำเสนอปัญหาความขัดแย้ง แต่เมื่อมีการยกตัวอย่างจากใบกรณีศึกษาในแต่ละเรื่องซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียนก็ทำให้นักเรียนสามารถสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้นในการนำเสนอปัญหาได้ดีขึ้น ส่วนครูก็สามารถอธิบายตัวอย่างจากการชี้แนะในใบกรณีศึกษาประกอบการฝึกที่จัดเตรียมไว้ และให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในกรณีศึกษาดังกล่าวเพื่อความเข้าใจ

(3) ขั้นที่ 3 ระบุปัญหาความขัดแย้งทางสังคม

ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องสังเคราะห์ปัญหาเพื่อจะตั้งระบุปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากค่านิยมโดยใช้ความรู้เดิมและประสบการณ์ที่เคยประสบมา เป็นที่ตั้งในการกำหนดจุดยืนของแต่ละคนซึ่งจะมีความเห็นที่แตกต่างกันในการระบุปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้วนักเรียนจะมีการซักถามแบบเผชิญหน้ากัน

ในขั้นแรกนักเรียนจะมีปัญหาในการซักถามซึ่งกันและกัน ไม่เข้าใจในรูปแบบการซักถามที่เกิดขึ้น แต่เมื่อได้รับการฝึกจากกรณีศึกษาแล้วทำให้นักเรียนเข้าใจในรูปแบบการซักถาม และทราบวัตถุประสงค์ในการซักถามและการอภิปรายผลของหัวข้อได้ดีขึ้น

(4) ขั้นที่ 4 ระบุจุดยืนของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้ง ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องแสดง

เหตุผลและเสนอความคิดที่เป็นจุดยืนของตนเองให้เพื่อนนักเรียนเข้าใจเพื่อสนับสนุนจุดยืนของตนเอง แล้วจะมีการแยกจุดยืนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย

ในขั้นนี้จะประสบปัญหาในช่วงที่จะเป็นการระบุจุดยืนของประเด็นปัญหาให้เป็นประเด็นเดียวที่นำมาพิจารณาร่วมกันก่อนที่จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งจะต้องแก้ไขด้วยการกำหนดประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่เกี่ยวข้องบทเรียนให้ชัดเจน

(5) ขั้นตอนที่ 5 ทบทวนปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ในขั้นนี้จะมีการ

พิจารณาเหตุผลและอภิปรายที่จะเกิดขึ้นในทางบวกและทางลบของปัญหาความขัดแย้ง ให้แต่ละฝ่ายพิจารณาและได้รับทราบข้อเท็จจริงของกฎหมายที่กำหนดในปัจจุบัน

ปัญหาที่ประสบในขั้นนี้ ในตอนแรกนักเรียนยังไม่ทราบถึงเหตุผลทางบวกและทางลบ ครูจะต้องอธิบาย และเนื่องจากขั้นนี้จะอยู่ในช่วงการเจรจาต่อรองกันให้ยอมรับเหตุผลของตนเอง ซึ่งต่างฝ่ายพยายามให้เหตุผลแข่งขันกันไม่เป็นการให้เหตุผลอย่างมีระเบียบและไม่ชัดเจน โดยมีนักเรียนบางคนยังไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังนั้นการแก้ปัญหาขั้นนี้จะต้องได้รับการฝึกในการให้เหตุผลที่ชัดเจนและให้เหตุผลที่มีระเบียบ โดยฝึกจากใบกรณีศึกษา และครูต้องกระตุ้นให้ได้รู้ดีกว่าควรเคารพและฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

(6) ขั้นที่ 6 ทบทวนจุดยืนของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้ง ในขั้นนี้จะเป็นการทบทวน

จุดยืนของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้ง โดยการวัดจากขนาดของกลุ่มของแต่ละฝ่ายที่เปลี่ยนแปลงไป หรือคงเดิมในจุดยืนของแต่ละกลุ่มในการสรุปข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในขั้นนี้จะไม่มีปัญหา เพราะว่าเป็นการยกมือนับจำนวนคนของแต่ละฝ่าย ซึ่งแสดงจุดยืน

(7) ขั้นที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในขั้นนี้

จะเป็นการแก้ปัญหาในการหาข้อยุติที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับข้อตกลงร่วมกันโดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ในขั้นนี้จะไม่ประสบปัญหาในการหาข้อยุติ เพราะว่ามี การยอมรับในความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายบนพื้นฐานของเหตุผลซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป การจะเรียนกฎหมายให้ได้ผลดีนั้นผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหา (critical mind) และรู้จักใช้เหตุผลมาสนับสนุนความคิดของตนเอง (reasoning) โดยการจะฝึกทักษะด้านกฎหมายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนกฎหมายให้ได้ผลดีนั้นครูผู้ฝึกจึงควรคำนึงถึงลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ (1) ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหา (critical mind) และ (2) ผู้เรียนจะต้องรู้จักใช้เหตุผลมาสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง (reasoning) ดังนั้นบันไดสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนปัญหาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทั้งด้านตัวครูผู้สอน นักเรียน จะต้องมีความพร้อมและเข้าใจถึงการฝึกทักษะในแต่ละชั้น โดยต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชั้นนั้น ๆ โดยเริ่มจากชั้นที่ 1 เป็นต้นไปจนถึงชั้นที่ 7 จึงจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนปัญหาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายโดยจะข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องดำเนินการฝึกทักษะให้ครบถ้วนทั้ง 7 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละคาบไม่จำเป็นต้องครบ 7 ขั้นตอน เช่น คาบที่ 1 ของแผนที่ 1 และแผนที่ 2 เพราะเนื่องจากครูผู้สอนจำเป็นต้องยกตัวอย่างกรณีศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในลักษณะแผนการฝึกทักษะและประเด็นขัดแย้งทางสังคมที่จะต้องดำเนินการค้นคว้า ในกรณีคาบที่ 1 ของแผนที่ 1 และแผนที่ 2 ดำเนินการไม่ครบ 7 ขั้นตอนนั้นจะไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาเพราะครูผู้สอนได้มอบหมายให้นักเรียนดำเนินการค้นคว้าหาประเด็นข่าวเป็นการบ้านในใบงานเดี่ยวซึ่งเป็นชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 ของแผนการฝึกทักษะเพื่อนำมาเสนอในคาบถัดไปให้ครบ 7 ขั้นตอน ส่วนในคาบถัดไปครูไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างกรณีศึกษาเพราะเด็กได้มีการฝึกและมีความชำนาญแล้วสามารถที่จะคิดและสมมุติเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งตามแผนการฝึกทักษะได้ในการแก้ปัญหาสังคม หากการฝึกทักษะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในแต่ละชั้นจะต้องเริ่มต้นใหม่ในชั้นนั้น จนกระทั่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยครูผู้สอนจะต้องอธิบาย และให้คำแนะนำโดยให้นักเรียนดูจากใบงานเดี่ยวและใบงานกลุ่มของใบกรณีศึกษาพิจารณาประกอบเนื่องจากเนื้อหาและลำดับขั้นตอนในการคิดนั้นปรากฏอย่างชัดเจนในแต่ละใบงาน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในชั้นที่มีปัญหาจนกระทั่งนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจจึงดำเนินการขั้นต่อไปได้ และเมื่อนักเรียนฝึกการแก้ปัญหาจนเกิดทักษะความชำนาญมากขึ้นก็สามารถที่จะใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละชั้นน้อยลง

จะเห็นได้ว่างานวิจัยในครั้งนี้ประสบความสำเร็จโดยการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นักเรียนจะต้องผ่านขั้นตอนการเรียนรู้หลายขั้นตอนตามรูปแบบการฝึกทักษะ กล่าวคือ ขั้นตอนของบันไดสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนปัญหาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย 7 ชั้น ดังปรากฏในรูปที่ 2.4 ซึ่งการสอนตามแผนการฝึกทักษะดังกล่าวเน้นถึงความสำคัญของแต่ละขั้นตอน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญ ทำให้นักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะมีความรู้สึกรว่าการเรียนกฎหมายไม่ใช่ว่ายาก นอกจากนี้การสอนที่จะให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละขั้นตอน

ตามรูปแบบการฝึกทักษะ ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สื่อสารและทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก ประกอบกับการใช้ความคิดจากกรณีศึกษาที่เป็นเรื่องแปลกใหม่ ซึ่งการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยทำให้ชั้นเรียนมีลักษณะไม่นิ่งอยู่กับที่ (dynamic) และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมจึงเป็นการฝึกฝนการหาเหตุผลในการคิดแก้ปัญหาความขัดแย้งสอดคล้องกับสตีเฟน มาร์ค ซิลเวอร์ (Stephen Mark Silvers, 1982 อ้างใน วารุณี จันทรานูวัฒน์, 2535:131-132) ที่กล่าวว่า การพัฒนาให้นักเรียนรู้จักทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะช่วยพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกัน ฝึกให้นักเรียนรู้จักรับฟังความคิดของผู้อื่น และทำให้มีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างครูและนักเรียนดีขึ้น

3) การอภิปรายผลที่ได้รับจากกระบวนการในการฝึกทักษะ สามารถแบ่งได้ 3 ด้านคือ

(1) ด้านตัวครู ครูจะต้องมีทักษะในการใช้คำถามแบบโซเครติส โดยครูเป็นผู้ตั้งคำถามความคิดเห็นของนักเรียนโดยการสนทนากับนักเรียนเพื่อค้นหาความคิดความเชื่อของนักเรียน และเพื่อนำนักเรียนให้แสดงความคิดเห็น หาเหตุผล แสดงจุดยืนเข้าสู่จุดหมายที่ต้องการ ตลอดจนสรุปเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา การที่ครูใช้คำถามกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยฝึกฝนทักษะการคิดการแก้ปัญหา ดังนั้น คำถามที่ครูจะใช้กับนักเรียนนั้นจะต้องเป็นคำถามที่มีความชัดเจน และสั้น หากนักเรียนไม่เข้าใจคำถามครูผู้ฝึกก็ควรจะให้เวลานักเรียนคิดค้นหาคำตอบหรือฝึกฝนต่อไป แม้ว่าจะต้องการฝึกทักษะจะต้องใช้เวลาในช่วงแรก ๆ แต่ในช่วงหลังนักเรียนก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นหรือแสดงจุดยืนได้ดีขึ้นและใช้เวลาน้อยลง

(2) ด้านนักเรียน รูปแบบการฝึกทักษะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มซึ่งจะช่วยเสริมให้ความสามารถในการแก้ปัญหาพัฒนาตามไปด้วย จากการศึกษาของผู้วิจัยและครูผู้สอนพบว่านักเรียนจะมีพฤติกรรมร่วมมือกันมากขึ้น เมื่อผู้เรียนเรียนรู้จากการทำงานรายบุคคลและรายกลุ่มจนเกิดความชำนาญจะส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเองมีมากขึ้น เกิดความคิดในเรื่องที่ฝึกได้ดีและรวดเร็ว และหากได้รับการฝึกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเขาวินิจฉัยปัญหาเชิงปฏิบัติสูงขึ้น การดำเนินกิจกรรมการฝึกทักษะ ทำให้นักเรียนมีทักษะทางวาจา เช่น ทักษะในการฟังและพูด ตลอดจนความสามารถทางสังคมคือ การร่วมกันเป็นกลุ่ม จึงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น ดังนั้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการฝึกทักษะการฟัง และการพูด ตลอดจนการเขียนรวมทั้งฝึกให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้มากขึ้นจึงเป็นสิ่ง值得พิจารณา

(3) ด้านรูปแบบกิจกรรมการฝึกทักษะ ทำให้ทราบถึงการสร้างกิจกรรมฝึกทักษะต้องมีความชัดเจน และไม่ใช่นามธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้ทราบถึงการนำ

เอารูปแบบการฝึกไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างคือ กิจกรรมสอนจะต้องมีความชัดเจน ง่าย และเหมาะสมกับช่วงวัยเด็ก กิจกรรมฝึกสามารถบูรณาการ และนำไปปฏิบัติได้จริง ประยุกต์ไปใช้ในกิจกรรมประจำวันได้มากที่สุด ส่วนผู้เรียนก็จะต้องมี ทักษะพื้นฐานในการฟังและพูด นอกจากนี้ครูผู้สอนก็จะต้องมีความอดทน มีความรับผิดชอบใน การสอนและฝึก ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อและส่งเสริมการพัฒนา เชาว์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย การประเมินประสิทธิภาพการสอนควรเป็นกระบวนการที่ต้อง พิจารณาทั้ง 2 ด้านคือ การสอนที่ดีและการเรียนที่มีความสุข (good teaching and learning) สอดคล้องกับนักจิตวิทยาการศึกษา กรอนลันด์ นอร์แมน อี (Gronlund, Norman. E, 1976:3-5) ที่ กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพของการสอนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยรวมทั้งจากการประเมินข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ

5.2.2 การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งได้ 3 ตอนคือ

1) ผลการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำความขัดแย้งทางสังคมตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

การที่นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทักษะมีคะแนนเชาวน์ปัญญาเชิง ปฏิบัติสูงกว่าก่อนที่จะได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำความขัดแย้งทางสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมา จากสาเหตุดังนี้

(1) การเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การจัดโต๊ะสำหรับการทำ กิจกรรมกลุ่มในแต่ละคาบ นักเรียนจะรู้จักหน้าที่ของตนเองในการรวมโต๊ะเรียนเข้าเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีจำนวน 7-8 คน ลักษณะเป็นรูปร่างกลมเข้าหากันเพื่อสะดวกต่อการประกอบกิจกรรม

(2) ในระหว่างการฝึกให้นักเรียนแก้ปัญหามาจากกรณีศึกษา เมื่อนักเรียนพบ สภาพปัญหาที่กำหนดไว้ในครั้งแรก จะรับรู้ข้อมูลของปัญหา และนักเรียนพยายามทำความเข้าใจ ปัญหา จัดระเบียบข้อมูล พยายามคิดหาวิธีแก้ปัญห โดยวิธีการคิดแก้ปัญหานั้นจะใช้วิธีการคัด แปลงสิ่งแวดล้อมที่ตนเองเผชิญอยู่ขณะนั้นให้เหมาะสมกับทักษะค่านิยมของตนหรืออาจจะใช้วิธีที่ นำเอาประสบการณ์หรือจากความรู้เดิมของตนมาใช้ในการแก้ปัญหามาตามทฤษฎีแนวคิดด้านการ ประมวลผลข้อมูลโดยผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญห พยายามทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์ จำแนก และ เชื่อมโยงปัญหากับความรู้เดิมที่มีอยู่ สอดคล้องกับซาอานี (Saarni, 1993 อ้างในนิตยา สุระชัย, 2531:38) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหานั้นจะต้องคิดหาวิธีการที่จะแก้ปัญหานั้น ๆ และจัดระเบียบวิธี การโดยการแก้ปัญหานั้นที่ดีต้องอาศัยความสามารถทางสติปัญญาเข้ามาช่วยแก้ปัญห

(3) การที่นักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะโดยได้เผชิญปัญหาและ พบกับปัญหาที่เป็นกรณีศึกษาหลาย ๆ ครั้งอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนเหตุการณ์มาก ๆ จะทำให้นัก เรียนได้เลือกวิธีการแก้ปัญหามาได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของชวาทซ์ (Schwartz, 1971

อ้างใน สายพิน สร้อยทองคำ, 2536:48-49) และจากผลการทดลองดังตารางที่ 4.1 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองในช่วงก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง พบว่าในระยะหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีคะแนนความสามารถเขาวนั้ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(4) นักเรียนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย จากการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระยะแรก ๆ นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงจะไม่ช่วยเหลือเพื่อนสมาชิก ไม่อธิบายให้เพื่อนสมาชิกฟัง และสมาชิกภายในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร หลังจากการทดลองสมาชิกภายในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เข้าใจความต้องการของผู้อื่น และเคารพกติกาของสังคม เป็นเพราะว่าผู้เรียนได้รู้ถึงจุดประสงค์ของการเรียนกฎหมายว่าตรงกับปัญหาชีวิตประจำวันของตนอย่างไร และการที่ได้รู้จักตนเองตลอดจนรู้จักลักษณะนิสัยของผู้อื่น จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล (individual difference) และลักษณะนิสัยของตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะสามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่ตนเองมีอยู่เพื่อทดแทนจุดด้อยของตน สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาเขาวนั้ปัญญาเชิงปฏิบัติของสเตอร์นเบิร์กและการ์ดเนอร์ (Sternberg & Gardner, 1996:10)

(5) มีการกำหนดวิธีการใช้คู่มือชุดการฝึกทักษะ โดยระบุเป็นขั้นตอนการฝึกและการใช้ที่เหมาะสมตามรูปแบบการฝึกทักษะ กล่าวคือ ขั้นนำเข้าสู่เนื้อหาทั่วไป เป็นการชี้แจงประเด็นที่ผู้เรียนจะเรียนหรือทบทวนเนื้อหาสาระที่เรียนไปแล้วเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระใหม่ ขั้นนักเรียนนำเสนอปัญหา ขั้นระบุปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ขั้นระบุจุดยืนของแต่ละฝ่าย ขั้นทบทวนปัญหาความขัดแย้ง ขั้นทบทวนจุดยืนของแต่ละฝ่าย และขั้นสรุปและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงขั้นตอน กระบวนการคิดแก้ปัญหา โดยตระหนักและอธิบายปัญหาได้รู้จักกำหนดและวางแผนในการบรรลุผลสำเร็จในงาน โดยการทบทวนปัญหาความขัดแย้ง ทบทวนจุดยืน ซึ่งเป็นการทบทวนงานที่ทำไปแล้ว ผู้เรียนจึงมีการคิดวิเคราะห์พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ (reflection) จึงมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มาก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของสเตอร์นเบิร์กและการ์ดเนอร์ (Sternberg & Gardner, 1996:10) ที่กล่าวถึงการพัฒนาเขาวนั้ปัญญาเชิงปฏิบัติในโรงเรียนว่าเด็กจำเป็นต้องรู้จุดประสงค์ของการเรียน รู้จักตัวเอง และผู้อื่น รู้ถึงความแตกต่าง และขั้นตอนกระบวนการ มีความตระหนักและอธิบายปัญหาได้ตลอดจนมีการทบทวนงานที่ตนเองทำไปแล้วโดยพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

(6) รูปแบบการฝึกทักษะนี้มีลักษณะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ดังนั้นนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนที่แตก

ต่างกันจะเป็นผู้ช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มของตน ให้ความร่วมมือกันในการคิดวิเคราะห์กรณีศึกษาซึ่งทุกคนต่างช่วยเหลือกันเพื่อผลสำเร็จของกลุ่ม และยังฝึกให้มีความรับผิดชอบ ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้ บรรยากาศของกลุ่มจะเป็นเครื่องมือของครูทางอ้อมที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย

2) เปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกตามรูปแบบที่สร้างขึ้น กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการฝึก

ในการพิจารณาเปรียบเทียบการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการทดลองพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มควบคุม อาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

(1) การดำเนินการสอนโดยครูผู้สอนเป็นผู้สอนคนเดียวกันทั้งใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แต่กลุ่มทดลองใช้แบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งมีทั้งให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่ค้นหา อภิปรายแสดงความคิดเห็น มีการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มทดลองมีการพัฒนาทางเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายแตกต่างจากกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะนักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกในช่วงระยะเวลาที่ต่อเนื่องกัน โดยทำให้สามารถรับรู้ข้อมูล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีโครงสร้างความรู้เดิม จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ และนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้ง่าย สอดคล้องกับเบนจามิน บลูม (Bloom, Benjamin.S., 1956) การสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์และนำไปใช้

(2) จากการที่ครูให้นักเรียนนำกรณีศึกษาจากหน้าหนังสือพิมพ์หรือการสมมุติเหตุการณ์ เมื่อนักเรียนพิจารณารายละเอียดจากข้อมูลในกรณีศึกษา นักเรียนจะต้องระบุเนื้อหาว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร และแต่ละคนมีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไร แสดงให้เห็นว่ามีปัญหาอะไร และปัญหานั้น ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร ส่งผลกระทบต่ออะไรบ้าง ระบุทางเลือกในการแก้ปัญหา ผลดีผลเสียที่เกิดจากการแก้ปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองสามารถระบุปัญหาได้อย่างชัดเจนและสามารถทำความเข้าใจปัญหา สามารถร่วมมือกันและช่วยกันแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งขั้นตอนในการฝึกประกอบด้วยแบบทดสอบทั้งใบงานกลุ่มและใบงานเดี่ยว สอดคล้องกับขั้นตอนการฝึก การดำเนินการฝึกที่ให้นักเรียนระบุถึงปัญหา จุดยืน และทำความเข้าใจปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาตามแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ซึ่งมีข้อ

คำถามเรียงกันเป็นตามลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหา โดยคำถามข้อแรกจะเป็นคำถามให้นักเรียนระบุปัญหา ซึ่งพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกจะสามารถระบุปัญหาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้นักเรียนเกิดความตระหนักในความสำคัญของปัญหา เข้าใจสภาพของปัญหา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของคาบเรียนที่ 5 จากการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน นักเรียนฝ่ายหนึ่งได้แสดงความเห็นในใบงานที่ 11 ต่อปัญหาของใบกรณีศึกษาที่ 3 เรื่อง สัมหล่น โดยให้เหตุผลว่าเป็นความผิดพลาดของพนักงานธนาคารเนื่องจากว่าพนักงานธนาคารประมาณเดินเลื้อ หากไม่ประมาณเดินเลื้อ จะไม่เกิดการปิดบัญชีและชั๊กออก แต่ในทางตรงข้าม นักเรียนอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า การปิดบัญชีโดยที่มีเจตนาแสดงถึงการเจตนาเอาเงินผู้อื่นไป แสดงให้เห็นว่านักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีผลต่อชีวิตประจำวัน และเป็นปัญหาใกล้ตัวที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองหรือคนที่อยู่รอบข้าง จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจปัญหาที่เกิดขึ้น พยายามคิดวิเคราะห์เป็นขั้นตอนตามแบบทดสอบที่ใช้ในการฝึก และกระตือรือร้นที่จะหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป โดยในขั้นตอนการสรุปและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาคำถามความขัดแย้งทางสังคม ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในการเสนอแนะแนวทางว่า ควรปลูกฝังและสร้างค่านิยมใหม่ให้กับคนในสังคมให้มีความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ควรมีบทลงโทษพนักงานธนาคารอย่างเคร่งครัดเพื่อให้มีการระมัดระวังและรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

(3) ในใบงานเดี่ยว พบว่าเมื่อนักเรียนกลุ่มทดลองได้ระบุปัญหาและทำความเข้าใจปัญหากรณีศึกษาแล้วว่าเกี่ยวกับใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และสาเหตุเนื่องมาจากอะไร ต่อจากนั้นนักเรียนจะวิเคราะห์ข้อมูลว่าข้อมูลที่ได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองนั้นจะช่วยให้ นักเรียนฝึกการวิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูลว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาหรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสเตอร์นเบิร์ก และทอร์ฟ (Sternberg & Torff, 1998) เพื่อเลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ดังนั้นขั้นตอนการฝึก ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบคำถามได้ตรงประเด็น เมื่อพิจารณาแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาคำถามความขัดแย้งทางสังคม มีข้อคำถามที่นักเรียนจะต้องตอบในประเด็นปัญหา แสดงถึงความสามารถในการเลือกข้อมูลและการแก้ปัญหาจากผลที่เกิดขึ้นจากปัญหานั้น และผลกระทบต่อสังคม

(4) ในใบงานกลุ่ม ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายกับชีวิตประจำวันเกี่ยวกับกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ดังตัวอย่างจากการสอนนักเรียนกลุ่มทดลอง คาบที่ 6 ใบงานที่ 13 กรณีศึกษาที่ 4 เรื่อง โวยผู้ป่วย “เฮดส์” ถูกละเมิดสิทธิ พบว่านักเรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันโดยในขั้นระบุดูขึ้นแต่ละคนระบุดูขึ้นของตนโดยชี้แจงเหตุผลที่สนับสนุนจุดยืนของตนเอง เช่น ฝ่ายที่เห็นด้วยกับคนไข้ว่า ร่างกายเป็นของคนไข้ จึงควรมีสิทธิในการให้ตรวจหรือไม่ก็ได้เป็นการละเมิดสิทธิคนไข้ แต่ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายที่เห็นด้วยกับแพทย์ที่ทำการรักษา

เนื่องจากแพทย์น่าจะรู้สภาพของผู้ป่วยดีกว่าตัวผู้ป่วยเอง และทำตามหน้าที่ นอกจากนี้ในชั้นเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม นักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลให้มีการเข้าใจอย่างชัดเจน โดยการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการตรวจเลือด สิทธิในการรักษา เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ชัดว่าการฝึกให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า หาคำตอบ ในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้รู้จักใช้ทักษะทั้ง 4 ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในการวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ โดยรู้จักแสดงความคิดเห็นของตนเอง และขณะเดียวกันรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับอัลเลน แอล เวอร์มอน (Allen L. Vernon, 1976 อ้างในสุวรรณี ยะหะกร, 2530:6) ที่เห็นว่าการสอนที่ดีควรเปิดโอกาสให้เด็กถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้ดี และการพูดคุยกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ทำให้สื่อความหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(5) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ส่งผลให้นักเรียนนำข้อมูลมาใช้ดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากแผนการฝึกทักษะที่ 1 คาบที่ 4 ใบงานที่ 7 เรื่องเกี่ยวกับกฎหมายกับชีวิตประจำวันในส่วนของเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นักเรียนสามารถสมมุติเหตุการณ์ของปัญหาความขัดแย้งและการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เช่น การวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน เลขที่ 9 ได้สมมุติเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งเรื่อง “การเบียดเงินค่านายหน้าที่ดิน” โดยเขียนเรื่องเหตุการณ์สมมุติว่าเจ้าของที่ดินบริเวณจังหวัดนนทบุรีต้องการขายที่ดิน 10 ไร่ ราคา 5 ล้านบาท โดยมีนายทองเป็นนายหน้าขายที่ดิน โดยให้ส่วนแบ่งร้อยละ 10 จากราคาขาย เมื่อนายทองหาคนมาซื้อและได้ตกลงซื้อไปในราคา 4 ล้าน 5 แสน ทำสัญญาจ่ายเงินเรียบร้อยแล้ว เจ้าของที่ดินบอกผลัดนายทอง และยังไม่ให้เงินเป็นเวลาหลายอาทิตย์ ทำให้นายทองต้องฟ้องร้องต่อศาล พบว่าผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุเนื่องมาจากการไปจ่ายเงินค่านายหน้าซึ่งเป็นส่วนแบ่ง และการสมมุติเหตุการณ์ของนักเรียน เลขที่ 18 ได้สมมุติเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งเรื่อง “โรงงานปล่อยน้ำเสียกับชาวบ้าน” โดยเขียนเรื่องเหตุการณ์ว่าชาวบ้านไปแจ้งร้อยเวร เมื่อร้อยเวรไปสำรวจ พบว่าโรงงานผลิตสีได้ปล่อยน้ำเสียลงคูคลองโดยไม่ได้ผ่านการบำบัดก่อน ทำให้น้ำเสีย ร้อยเวรจึงพบเจ้าของโรงงานเพื่อตักเตือนและขอให้ติดตั้งเครื่องกำจัดน้ำเสีย และชดเชยค่าเสียหายแก่ชาวบ้าน นอกจากนี้ แผนการฝึกทักษะที่ 1 คาบที่ 6 ใบงานที่ 12 เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันในส่วนของกฎหมายอาญา นักเรียนสามารถนำข่าวหรือเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นจากหนังสือพิมพ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งมาวิเคราะห์ตัวอย่างเช่น ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการทำร้ายร่างกาย โอนทรัพย์หลบหนีกฎหมาย และตำรวจรังแกประชาชน เป็นต้น ดังนั้น การฝึกที่ให้นักเรียนรู้จักรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล และใช้ข้อมูลนั้นมาเป็นข้อสรุป ช่วยให้เขาบรรลุวัตถุประสงค์ของปัญหาที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาแบบทดสอบใน

ชั้นดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนเลือกวิธีที่เหมาะสมมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาจากกรณีศึกษา นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

(6) เมื่อพิจารณาจากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา มีการตรวจสอบทบทวนปัญหาความขัดแย้งและจุดยืนของแต่ละฝ่ายในการแก้ปัญหาจะมีข้อคำถามให้นักเรียนใช้เหตุผลพิจารณาถึงผลที่จะตามมาถ้าปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมโดยให้ผู้เรียนสรุปและเสนอแนะแนวทางเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมดังกล่าวเป็นวิธีที่ผู้เรียนสามารถใช้แก้ปัญหาให้ลุล่วงได้หรือไม่ นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถใช้เหตุผลตอบข้อคำถามที่เป็นการตรวจสอบการแก้ปัญหาได้อย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟอกซ์ (Fox, 1984 อังในชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2533:79) เรื่อง “A legal framework for decision making in a simulated school system” ฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นการสร้างสถานการณ์จำลองโดยใช้คู่มือกฎหมาย (legal handbook) และชุดการสอนที่ประกอบด้วยประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยประเด็นปัญหาในการฝึกอบรมได้ดำเนินการโดยนำไปทดลองใช้ ผลวิจัยพบว่าผู้ได้รับการฝึกสามารถบอกข้อจำกัดทางกฎหมายที่สัมพันธ์กับแต่ละประเด็นปัญหา โดยอาศัยการตีความเมื่อได้เผชิญกับคำถามเพื่อแสดงเหตุผลว่าเขาจะอย่างไรหากไม่เห็นด้วยกับอีกฝ่ายหนึ่ง

จากข้อค้นพบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการฝึกที่มีลำดับขั้นตอนส่งผลพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจฟังโดยผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาร่างขึ้นจากกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบเช่นกัน สอดคล้องกับคลอสไมเออร์ (Klausmier, Herbert. J., 1985:115) ที่กล่าวว่า กระบวนการคิดหรือการทำงานที่ต้องใช้กระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นในสมอง เราไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถศึกษาได้จากการอ้างอิงหรือคาดคะเนจากผลนั้น โดยครูผู้สอนต้องทำการฝึกฝนผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยต้องฝึกทั้งการคิดและการกระทำกิจกรรมที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน (effective practices usually requires both productive thinking and motor activity by the learner) ดังนั้น นักเรียนกลุ่มทดลองที่ฝึกตามขั้นตอนจะได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาไปด้วย ส่งผลให้มีความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบการสอนปกติ

3) ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถแบ่งได้ 3 แนวทางดังนี้

(1) เรื่องการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการสอน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการสอนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความพึงพอใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายได้ว่า นักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้ทำการฝึกปฏิบัติมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งนักเรียนกลุ่มทดลองเห็นว่า กิจกรรมการเรียนการสอนก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยเมื่อพิจารณาแต่ละด้านได้ 3 ด้าน เช่น ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยกิจกรรมการเรียนสอดคล้องกับลักษณะผู้เรียน ชี้แจงกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ โดยมีการยกตัวอย่างช่วยให้เข้าใจ และให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้งานที่ได้รับมอบหมายช่วยเสริมความรู้และแก้ปัญหา ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกปฏิบัติและไม่ได้รับโอกาสให้แสดงความคิดเห็นระหว่างกันจากการยกตัวอย่างกรณีศึกษา จึงทำให้นักเรียนในกลุ่มควบคุมขาดการกระตุ้นจากครูผู้สอนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น

ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาระยะเวลาและสภาพแวดล้อม นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความพึงพอใจในเนื้อหาสาระและบรรยากาศในการเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ดังข้อ 9 และข้อ 16 จากตารางที่ 4.7 ที่เปรียบเทียบความแตกต่างจากการพิจารณารายข้อ อาจเป็นเพราะการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนกลุ่มควบคุมไม่ได้มีการจัดแบ่งออกเป็นกลุ่ม เพียงแต่มีลักษณะเป็นการจัดห้องเรียนตามการสอนปกติคือนั่งฟังบรรยายจากครูผู้สอน ซึ่งแตกต่างจากบรรยากาศในห้องเรียนของกลุ่มทดลองที่จะมีการจัดแบ่งเป็นกลุ่ม โดยนั่งหันหน้าเข้าหากัน และสมาชิกในกลุ่มมีความเหมาะสมคือ 7-8 คน ทำให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียน และกระตุ้นให้เกิดการซักถาม สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานตามกรอบแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ว่า การเรียนรู้จะทำได้ง่ายขึ้นถ้าได้มีการทำงานและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่ม

ด้านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเห็นว่าสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปวิเคราะห์ปัญหาในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์สาเหตุและผลของความขัดแย้งเป็นประเด็น สามารถสร้างความรู้ที่เกิดจากการผสมผสานความคิดของตนได้ และยังเป็น การช่วยฝึกมองปัญหาและสนใจเหตุการณ์รอบตัว ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ในทางตรงข้าม นักเรียนกลุ่มควบคุมกลับเห็นว่าหลังจากเรียนแล้วจะสามารถสร้างความรู้ที่เกิดจากการผสมผสานความคิดได้ตลอดจนสามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลของความขัดแย้งได้ในระดับปานกลางเท่านั้น อาจเป็นเพราะผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรูปแบบที่ต่างกันไป ทำให้นักเรียนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกปฏิบัติให้หัดคิดวิเคราะห์จากกรณีศึกษาที่เป็นประเด็นขัดแย้งของสังคมจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

กล่าวโดยสรุป ในการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการสอนในแต่ละลักษณะนั้น สืบเนื่องจากลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความเหมาะสมของเนื้อหา ระยะเวลา ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการสอนมากกว่ากลุ่มควบคุม และนอกจากนี้ความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกทักษะการแก้

ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการประเมินประสิทธิผลการสอนในกลุ่มทดลอง พบว่าผู้ประเมิน ได้แก่ นักเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนหัวหน้าหมวดสังคมศึกษา มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการฝึกทักษะดังกล่าวมีระดับความเหมาะสมอย่างยิ่งมากที่สุดในด้านระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมในการฝึก และความเหมาะสมด้านการนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้

(2) เรื่องการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมาย

การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายนั้นพบว่าในระยะหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การประเมินความคิดเห็นก่อนและหลังเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของกฎหมายของนักเรียน จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของกฎหมาย พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นต่อการเรียนกฎหมายระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับแรงจูงใจในการเรียน โดยนักเรียนสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนง่ายขึ้น เกิดความภาคภูมิใจ และความสนุกในการเรียน นอกจากนี้การที่นักเรียนได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน การเรียนทั้งแบบทำงานกลุ่มและแบบทำงานเดี่ยว ทำให้นักเรียนรู้สึกเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน ดังตัวอย่างจะเห็นได้จากตารางที่ 4.9 ข้อ 6 ซึ่งนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการมีความรู้เรื่องกฎหมายมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง นักเรียนกลุ่มทดลองจึงมีความคิดเห็นต่อการเรียนกฎหมายสูงกว่ากลุ่มควบคุม

(3) การแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียนแตกต่างจากนักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การที่นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ของการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียนเท่ากับ 4.28 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 3.05 นั้น ดังตารางที่ 4.10 อธิบายได้ว่า นักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะโดยการนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่มาจาก การฝึกทักษะ ประกอบกับการคิดโดยใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่ได้พบเห็นและได้จากการเรียนในใบกรณีศึกษา ซึ่งเห็นได้จากตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการ

สร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน ดังปรากฏในภาคผนวก ฉ. เป็นการนำความคิดรวบยอด และสิ่งที่เป็นประสบการณ์เดิมมารวมส่วนย่อยเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ใน โครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียน ซึ่งการเชื่อมโยงนี้เป็นหน้าที่ทางปัญญาในการจัดระเบียบความรู้ ในสมอง โดยเนื้อหาทางปัญญาจะถูกจัดเก็บไว้ในระบบความจำระยะยาว และจะถูกนำออกมาใช้ เมื่อต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม และแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์บนพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยบทเรียนหรือสภาพการณ์จริง โดยนักเรียนมีการสร้างความรู้ (constructive of knowledge) ขึ้นในใจเอง (สุรงค์ โคว์ตระกูล, 2541:210) และเทียบเคียงได้กับ งานวิจัยของคอปป์ วูด และแยคเคิล (Cobb, Wood and Yackel, 1991 อ้างใน ไพจิตร สดวกการ, 2538:78-79) เกี่ยวกับการนำทฤษฎีแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ไปสู่การปฏิบัติโดยทำการทดลองสอน คณิตศาสตร์แก่นักเรียนเกรด 2 ในสถานการณ์การเรียนการสอนจริงในโรงเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ชีวิตในชั้นเรียนของนักเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมระยะหลังการทดลองฝึกโดยใช้รูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งทาง สังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจน สามารถแก้ปัญหาได้เป็นประเด็น และยังสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศในการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นเรียนที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายได้สูงกว่า กลุ่มควบคุม โดยนักเรียนที่ได้รับการฝึกจากกระบวนการฝึกที่ให้ผู้จัดการทำงานกลุ่มอย่างถูกต้อง ตามหลักการ ซึ่งครูเป็นผู้กระตุ้นจะทำให้เห็นนักเรียนเห็นว่ากฎหมายมีความสำคัญและความจำเป็น โดยหากนักเรียนคนใดคลุกคลีอยู่ในบรรยากาศการฝึกและได้รับการส่งเสริมในชั้นเรียนมากเท่าไร จะทำให้โอกาสที่จะได้รับการปลูกฝังกระบวนการและขั้นตอนการฝึกอย่างมีระบบมากขึ้นเท่านั้น (Nunnally, J.C. 1970:300-309) อีกทั้งยังทำให้เกิดการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย ในกระบวนการและขั้นตอนการคิดของผู้เรียนติดตัวเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลจากการวิจัยโดยสรุปภาพรวม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนน ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่ากิจกรรมฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหากฎหมายได้เป็นอย่างดี และสามารถ พัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติของผู้เรียนให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทั้งนี้เพราะกิจกรรมฝึก ทักษะดังกล่าวมีลักษณะที่มีความสอดคล้องกับหลักการแนวคิดทางทฤษฎีของการพัฒนาเชาวน์ ปัญญาเชิงปฏิบัติที่ว่าจะต้องสอนให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดที่มีขั้นตอนตามรูปแบบที่ต้องการฝึก และมีความรู้ความเข้าใจว่า ควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม ตลอดจนแสดง ความคิดเห็นเหตุผลประกอบจุดยืนของตนเอง และทบทวนจุดยืนของตนเองหลังจากได้มีการแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนในกลุ่ม นอกจากนี้วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมฝึกทักษะดังกล่าวนั้น ใช้วิธีการฝึกหลาย ๆ วิธีนำมาผสมผสานกัน เช่น การเรียนเป็นกลุ่ม จะทำให้เด็กนักเรียนมีความคิดเห็นที่หลากหลายและข้อวิเคราะห์ วิจารณ์ต่าง ๆ ของแต่ละฝ่ายเพื่อมาสรุปเป็นข้อความที่ถูกต้อง โดยนักเรียนได้มีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสร้างความรู้หรือเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง อันเป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของออฟเนอร์ แอนเน่ แคทเทอร์ริน (Offner, Anne. Kathryn, 1999:1-3) ที่กล่าวว่า ความสามารถของบุคคลในการดึงเอาข้อมูลที่สำคัญจากประสบการณ์ของตนเองนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะของคนที่มีเชาวน์ปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากการสอนเนื้อหาในลักษณะของการบรรยาย ตามรูปแบบการสอนปกติของกลุ่มควบคุมเป็นการสอนแบบท่องจำ จึงควรจะมีการฝึกคิดและนำไปใช้ เพราะการจะเข้าใจแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในสังคมยุคปัจจุบัน การฝึกจะต้องจัดเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ เช่น มีกรณีศึกษาที่เป็นกรณีตัวอย่าง การอภิปราย ชักถาม ลักษณะการดำเนินกิจกรรมการฝึกทักษะจึงมีความเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมฝึกทักษะ มีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบขั้นตอน จุดมุ่งหมาย แนวคิด วิธีการดำเนินกิจกรรม สื่อการสอน ตลอดจนการประเมินผลที่มีความชัดเจน ซึ่งความเหมาะสมและเป็นระบบระเบียบดังกล่าวมีส่วนช่วยให้การพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายเกิดประสิทธิภาพได้ผลอย่างเต็มที่ โดยสังเกตได้จากภายหลังการฝึกทักษะเสร็จสิ้นลง คะแนนความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติของนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่พัฒนาเท่าที่ควร ในขณะที่เดียวกัน คะแนนของกลุ่มทดลองพัฒนาขึ้น ดังนั้น การนำกิจกรรมการฝึกเข้าไปในแผนการฝึกทักษะ จึงมีผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายสูงกว่ากลุ่มควบคุม

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) ควรมีการวิจัยโดยนำเอารูปแบบการฝึกทักษะนี้ไปทดลองใช้กับผู้เรียนในระดับอื่น เช่น ระดับมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการฝึกทักษะดังกล่าวจะมีผลต่อการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นว่าแตกต่างกันหรือไม่

2) ควรมีการนำเอารูปแบบการฝึกทักษะดังกล่าวไปทดลองกับวิชาอื่นที่สามารถนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ได้กับวิชาในลักษณะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อศึกษาการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติในด้านอื่น

3) ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามทฤษฎีทางจิตวิทยาที่แตกต่างกันออกไป เพื่อพัฒนาเป็นบทเรียนสำเร็จรูป

4) หากมีการนำรูปแบบนำไปฝึกกับเด็กนักเรียนที่อยู่ในชนบท ครูผู้สอนจึงควรต้องระวังในเรื่องการจัดเตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน ซึ่งต้องดูบริบท (context) ประกอบ เนื่องจากรูปแบบการฝึกทักษะนี้ได้ทดลองกับเด็กในเขตเมืองหลวง

5) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลของการฝึกทักษะโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์กับเรื่องอื่น ๆ หรือการแก้ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ

6) ควรจะได้มีการศึกษาถึงการฝึกทักษะ การคิด วิเคราะห์ เพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งกับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ กันเพื่อจะได้ศึกษาถึงความเหมาะสมว่าควรจะเริ่มสอนระดับใด หรือฝึกในระดับใด จึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการนำไปประยุกต์

7) ควรฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามลักษณะขั้นตอนการเรียนรู้ตามรูปแบบการฝึกเพื่อพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติจากกระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนเป็นทักษะติดตัวไปใช้ในการแก้ปัญหาคำถามในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการแก้ปัญหาคความขัดแย้งเป็นทักษะที่ทุกคนต้องฝึกปฏิบัติและฝึกฝนให้ชำนาญอย่างสม่ำเสมอ

8) ควรมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติ ให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นในรูปแบบการฝึกทักษะอื่น ๆ โดยอาจใช้เครื่องมือที่แตกต่างกันออกไปหลายรูปแบบ มีการค้นคว้าและวิจัย เช่น การสอนการแก้ปัญหาตามแนววิทยาศาสตร์ เป็นต้น

9) ควรมีการทดลองใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมกับนักเรียนตลอดปีการศึกษา เพื่อศึกษาว่ารูปแบบดังกล่าวจะส่งผลให้เยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ถ้าเปลี่ยนแปลงจะมากน้อยเพียงไร

10) ควรมีการวิจัยในประเด็นการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติที่ลึกลงไปในระยะที่กระทำอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เวลาในการฝึกทักษะเพิ่มมากขึ้น

11) รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นี้เป็นรูปแบบที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายเป็น

ครั้งแรก จึงควรที่จะมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างในบริบทอื่น เช่น นักเรียนที่อยู่ชนบทเพื่อเป็นการขยายผลการวิจัยจากข้อมูลที่ค้นพบ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ในการใช้รูปแบบการฝึกทักษะนี้ ครูผู้สอนควรจะต้องทำการศึกษาคู่มือการสอนโดยละเอียดในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการสอนในแต่ละกิจกรรมในแต่ละคาบ ประกอบกับต้องมีการเตรียมพร้อมซึ่งอุปกรณ์ สื่อประกอบการเรียนต่าง ๆ เช่น ใบความรู้ ใบงาน ใบกรณีศึกษา แบบทดสอบต่าง ๆ ตลอดจนแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานเดี่ยวและการทำงานกลุ่ม เป็นต้น

2) ในการใช้รูปแบบการฝึกทักษะนี้ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพร้อมในการเรียน มีความสนใจ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอน

3) ในการใช้รูปแบบฝึกทักษะนี้ นอกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและนักเรียนแล้ว โรงเรียนที่จะใช้รูปแบบนี้ยังต้องให้ความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลักษณะขั้นตอนที่ปรากฏในคู่มือการฝึก ดังนั้นทั้งผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ควรให้คำแนะนำช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอนโดยกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูผู้สอนรู้จักนำแนวคิดหรืองานวิจัยใหม่ ๆ มาพัฒนาการเรียนการสอน ดังเช่น ผลการวิจัยนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน

4) รูปแบบการฝึกนี้เป็นรูปแบบการฝึกที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเยาวชนปัญญาเชิงปฏิบัติ ครูผู้ฝึกสามารถนำรูปแบบฝึกนี้ไปใช้ได้โดยตรง เนื่องจากมีการเสนอรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนและเพียงพอในทุกองค์ประกอบของรูปแบบการฝึก พร้อมทั้งมีเนื้อหาและแบบทดสอบไว้พร้อม

5) ครูผู้ฝึกควรศึกษาการสอนโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้เข้าใจ แล้วดำเนินการสร้างแผนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน และเหมาะสมกับเวลา ก่อนนำไปใช้จริง จะช่วยให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมในการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้ ตลอดจนฝึกอบรม และจัดสัมมนาแก่ครูที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม เทคนิคการใช้คำถาม การวิเคราะห์กรณีศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7) ควรสอนโดยใช้รูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่องทั้งในระบบและนอกระบบ ไม่ว่าจะเด็กเล็กหรือผู้ใหญ่

โดยในระดับเด็กอนุบาล ควรเป็นการปูพื้นฐานในการอยู่ร่วมในสังคม ส่วนในระดับมัธยมศึกษา เน้นแนวความคิดที่ต้องใช้เชาวน์ปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่สูงขึ้น โดยมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

8) ควรขยายผลการจัดกิจกรรมรูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ไปสู่ชุมชนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติของพลเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ ในการแก้ปัญหาสังคมที่ตนเผชิญอยู่ในชุมชนนั้น ๆ

9) ควรมีการขยายผลของรูปแบบการฝึกทักษะดังกล่าวไปสู่กระบวนการทำงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษา เอกชน หรือสถาบันอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงานร่วมกัน และลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

10) ควรมีการส่งเสริมและฝึกอบรมทักษะการแก้ปัญหาทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้แก่เด็ก เยาวชน วัยรุ่นที่ก่อปัญหาความขัดแย้งเพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคม และเพื่อให้เยาวชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ของตน ตลอดจนตระหนักถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในสังคม